21. VASTSE-NURSI mõis (Neu-Nursie). Rüütlimõis.
Rõuge k/n, Rõuge sovhoos (Rõuge kihelkond).

Peahoone on kas hävinud või temaks võib pidada pargi südamikus paiknevat ühekordset kivihoonet. Viimast võib tema seostuselt kõrvalhoonetega pidada aga ka valitsejamajaks.

Hoone on keskmise suurusega lai ühekordne ehitus, millel puhta vuugiga telliskiviseinad. Ehitust katab lame kelpkatus, katteks laast. Räästakarniisid lahendatud lihtsa, laia tuulekastina. Aknad asetsevad harvalt, on mitte suured, kuueruudulised, ääristeta avad. Hoone võib pärineda XIX saj. II poole keskelt, kasutatakse elamuna ning on rahuldavas seisundis.

Kõrvalhooned moodustavad suurema, mitte kõige reeglipärasema rühma pargi äärel. Hooned enamuses kaasajal ümber ehitatud. On valdavalt väikesed, krohvimata maakivihooned viilkatuste all. Olulisemad on:

Ait-Kelder: hoone on kõrgel soklikorrusel paikneva kõrge aidakorrusega massiivne telliskivihoone, mis kaetud kõrge poolkelpkatusega, katteks laast. Seinad krohvitud pritskrohviga. Soklikorrus, mis eraldatud aidakorrusest karniisiga, omab esiküljel väikseid, trellitatud, lameda kaaravaga aknaid. Keskteljel paiknev uks kaetud samalaadse kaarega, dekoreeritud eenduva lukukiviga. Ukse kohal aida seinal barokse ilmega liigendatud lame pind. Aida seina esifassaad liigendatud kuue, kaunilt proportsioneeritud, välja arendatud baasi ja kapiteeliga pilastriga, millede vahel räästa all väikesed horisontaalsed aknad. Need on algselt olnud suuremad, kuid hiljem peale ühe, kinni laotud. Räästakarniis puudub, kuid see võib olla ka lammutatud, sest otsafassaadis poolviil on hilisema pärit-

oluga: viiluaken on ääristatud kergelt eenduva puhta vuugiga laotud tellisäärisega, mis lahendatud hambuva rustikkvaadrina. Seega võib hoone põhiosa lugeda kas XVIII saj. II poole lõpuosa või sajandivahetuse ehituseks, teostatuks barokses laadis, ümber ehitus võis toimuda aga XIX saj. II poolel. Hoone on rahuldavas seisundis.

Ait (?), mis omab ka osalise keldri, on suur maakivist ehitus, millel seinapind maast kolmandiku kõrguseni krohvitud. Hoonet katab seintest kõrgem poolkelpkatus, millel kitsad lihtsad laudkarniisid. Katuse katteks laast. Pääs keldrisse toimub esifassaadi vasakul tiival asuva madala väljaehituse kaudu, mille maakivi müüre katab madal viilkatus. Hoone võib pärineda XIX saj. I poolest.

Tall-töölistemaja (?) on pikk maakivihoone krohvimata müüridega. Talliosa on ümber ehitatud. Temaga liitub väike elamu, mille maakivimüür ei ole seotud talli vanemast perioodist pärineda müüriga. Elamu seinad laotud lõhutud maakividest, aknaavad raamitud tellistega, aknad seejuures ei ole suured, on kuueruudulised. Ehitust katab laastukattega karniisideta viilkatus, mille otsviil laudadest. Hoone otsafassaadil väike lihtne puitveranda. Ehitus võib pärineda XIX saj. lõpust.

Mõis omas nii tuuliku kui ka vesiveski, milledest esimesest säilunud vaid alus, teine kodanlikul perioodil ulatuslikult ümber ehitatud.

Park võrdlemisi suur, kuigi halvasti säilunud. Lahendusega, mis sunnib kahtlema eelkirjeldatud valitsejamaja lugemist peahooneks Ta ei ole seotud pargiväljakutega. Neid on kaks: ringikujuline väli, mida ühel küljel ääristab lehtpuuallee ning suur väli pargi sügavuses. See on puudest pea liigendamata, need piiravad väljakut äärtel, kusjuures puud paiknevad pea ridadena, rühmad väljakujunemata. Seisund ebarahuldav, puid kahjustatud, väljad üleharitud või metsistunud.

Külastatud ja pildistatud 197o.a.

Vastse-Nursi mõis.
Valitsejamaja?

1

Vastse-Nursi mõis. Ait.

2